

Завтур Д.О.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Стратегічною метою розвитку зовнішнього сектору економіки України є відновлення внутрішнього економічного зростання. Вагомим напрямом у здійсненні такої мети є ефективне проведення експортоорієнтованої політики, підприємств, що передбачає оптимізацію структури експорту, розширення асортименту товарів і послуг, підвищення частки високотехнологічної продукції в її загальному обсязі, пошук нових ринків збуту тощо, яка базувалась би на застосуванні основних засад стратегічного управління.

Негативні тенденції в економіці України, починаючи з 2005 року, свідчать про значні темпи розвитку процесів імпортозаміщення, тобто переважання імпорту над експортом. Якщо у 2004 році, за даними Міністерства економіки, експорт перевищував імпорт по товарах на 3,4124 млрд. доларів США – досить позитивне зовнішньоекономічне сальдо, то у 2005 році за 9 місяців імпорт перевищує експорт на 748,1 млн. доларів США по товарах (у порівнянні у січні–вересні 2004 року - позитивне сальдо 3143,4 млн.дол.) [1]. Іншими словами, наша українська економіка починає фінансувати виробництво інших країн. Це змушує сучасних товаровиробників-експортерів замислюватися над новими перетвореннями і змінами у зовнішньоекономічній діяльності, у загальній стратегії підприємства, яка виступає не лише в якості інструменту обґрунтування, вироблення і реалізації довгострокових цілей і завдань виробничого, науково-технічного, економічного, організаційного і соціального характеру, не лише як фактор, що регулює діяльність підприємства до тих пір, поки намічені цілі і завдання не будуть досягнуті, але і, одночасно, як засіб зв'язку підприємства із зовнішнім ринковим середовищем.

Останнім часом посилюється увага до проблем ефективної експортної політики багатьох вітчизняних вчених, зокрема, А. Кирєєва, В.Г.Андрійчука, В.Є.Новицького, Б.В.Губського та інших, які зазначають, що модернізація національного господарства неможлива без розвитку експортного потенціалу країни. Досі бракує далекоглядних теоретичних і практичних досліджень щодо конкретних рекомендацій і заходів експортоорієнтованої політики та методології їх використання з метою якісного розширення та інтенсифікації експортної діяльності підприємств, покращення позицій національного експорту на світових ринках.

Постановка завдання. Завданням цієї статті є розробка науково обґрунтованих стратегічного розвитку експортоорієнтованої політики підприємств, удосконалення механізму регулювання розвитку інвестиційної сфери економіки України.

Результати. Зазначимо, що результативна експортоорієнтована політика підприємств ґрунтується на раціональному та ефективному здійсненні таких складових зовнішньоекономічної діяльності підприємств: політики виходу на зовнішній ринок; міжнародних маркетингових досліджень; експортно-імпортних поставок товарів і послуг; валютно-фінансових операціях; укладанні зовнішньоекономічних договорів тощо. Як свідчить практика, такі дії підприємств підкріплюються багатьма чинниками впливу на їх успішний чи неуспішний розвиток. Це і механізм зовнішньоекономічного регулювання в країні, поточний стан експорту, політики та програми його розвитку, і використання маркетингового, стратегічного підходу при здійсненні експортної діяльності, і можливості використання експортного потенціалу підприємства, і, що сьогодні є досить важливим та головним, кадри.

Аналіз стану експорту в Україні за останні роки свідчить про те, що в останні роки спостерігалась чітка тенденція скорочення обсягів експорту українських товарів на світовий ринок, що викликано низькою конкурентоспроможністю українських товарів, непрозорістю системи стимулів розвитку експортних галузей. Відсутність належного ресурсного забезпечення країни, велике технологічне відставання від розвинених країн та низький рівень доходу робить дешеву робочу силу єдиним джерелом конкурентних переваг, що не є перспективним у довгостроковому плані. Незадовільними є структура експорту з чітким домінуванням сировинних матеріалів та напівфабрикатів та структура ринків експорту України, що характеризується високим ступенем залежності від економічного стану та торгівельної політики уряду країн СНД, зокрема – Росії тощо.

Негативні дії, що стримують розвиток експортоорієнтованої політики діяльності підприємств, на жаль, притаманні сьогодні сучасному механізму зовнішньоекономічного регулювання в Україні. Серед них доцільно назвати: нераціональну експортну політику держави; конфіскаційну податкову систему; жорстколімітовану грошово-кредитну політику, що залишає підприємства без обігового капіталу та інвестиційних ресурсів для розвитку виробництва; невиважену зовнішньоторгівельну політику.

Щодо використання маркетингового та стратегічного підходу, то можна зазначити, що на рівні виробничих підприємств існують переважно примітивні спроби імітації маркетингового і стратегічного підходів на основі поточного вивчення ринків та короткотермінового пристосування до їх змін, але залишаються не розвинутими стратегічні аспекти, пов'язані з довгостроковим розподілом ресурсів, удосконаленням та якісним розвитком чинникових переваг в цілому по підприємству. Зокрема, більшість українських підприємств не розробляють стратегічні напрями експортного збуту продукції та не володіють інформацією про потенційні зовнішні ринки. У багатьох випадках на підприємствах продовжується планування експортної діяльності без врахування довгострокових цілей економічного розвитку.

Проблеми існують і у розвитку експортного потенціалу українських підприємств: невідповідність світовим аналогам технічної та технологічної матеріально-виробничої бази вітчизняних підприємств призводить до зниження конкурентних переваг та рівня конкурентоспроможності експортної продукції; підприємствам сьогодні бракує власних обігових коштів за складного механізму залучення зовнішніх джерел фінан-

сування, проблема адаптування до динамічно змінних вимог світового ринку вимагає від підприємств постійного розвитку у експортоорієнтованому промислово-виробничому напрямку. Це лише деякі з них, що притаманні більшості українських експортерів.

Досить мало уваги приділяється проблемам підбору кадрів, які б здійснювали основні інтелектуальні роботи щодо керівних дій підприємства. Одна людина у великому колективі нічого не зможе зробити. Будь-яка високоефективна політика, як в державі, так і на рівні підприємства, – це завжди результат роботи точно підбраної команди на чолі з хорошим керівником. Як зазначає Георгій Скудар, президент ЗАТ "Ново-Краматорський машинобудівний завод": "Жоден з наших президентів не мав підготовленої команди менеджерів, котрі знали би, що потрібно робити. Її немає і зараз. Ми все ніяк не можемо зрозуміти, що управління – це наука. Якщо у вас відсутні сучасні знання менеджменту і ви вмієте лише говорити – йдіть працювати диктором" [2]. Тому для розвитку експортної політики підприємства потрібні досвідчені фахівці.

Експортоорієнтована політика українських підприємств повинна бути довгостроковою, далекоглядною у передбаченні майбутньої експортоздатності і життєздатності підприємства. Це вимагає постановки чітких цілей і формування стратегічних напрямів її розвитку. Головні з них можна сформулювати наступним чином:

1. Розробляти та реалізовувати довгострокову експортоорієнтовану стратегію підприємства, яка б передбачала: здійснення продуктових, технологічних, організаційно-управлінських та інфраструктурних інновацій, підвищення стабільності та завершеності технологічних циклів при створенні конкурентоздатної експортоорієнтованої продукції, покращення якості продукції, яка експортується, збільшення глибини її переробки, оптимізацію цінових умов, гнучке використання сукупного потенціалу підприємства залежно від кон'юнктури зовнішніх ринків, залучення зовнішніх і внутрішніх інвестицій, розвиток інвестиційного співробітництва, шляхи подолання основних експортних перешкод і бар'єрів; системне акумулювання даних про наявний експортний потенціал підприємства шляхом автоматизації інформаційно-аналітичної діяльності на основі застосування новітніх інформаційних технологій з виходом у глобальну комп'ютерну мережу Інтернет; кадрове забезпечення і навчання персоналу підприємства, що працюють з експортною продукцією тощо.
2. Нейтралізувати (долати) вплив негативних чинників зовнішнього середовища шляхом формування захисту проти них; обмежувати вплив та кількість чинників зовнішнього середовища, що діють негативно, шляхом сегментації ринку та визначення тих позицій, де дія цих чинників є найслабкішою.
3. Цілеспрямовано керувати функціонуванням системи управління для досягнення стратегічних цілей та завдань експортної діяльності, розвитку внутрішнього механізму її саморегуляції та забезпечувати синхронізацію управлінського впливу з динамікою дії негативних та позитивних чинників, тобто гнучкості експортної діяльності підприємства як процесу.
4. Використовувати стратегічне бачення щодо процесів управління керівним складом.

Перелічені узагальнені стратегічні напрями розвитку експортоорієнтованої політики підприємств повинні мати системний характер застосуватись у контексті довгострокової стратегії зовнішньоекономічної діяльності.

Висновок. Отже, експортна діяльність буде найбільш успішною тільки у тому випадку, якщо вихід підприємства на міжнародні ринки буде не лише добре продуманим, усестороннім обґрунтованим, але і витікати з довгострокових цілей. А це свідчить про тісний зв'язок із стратегічним управлінням, що сприяє стабілізації та укріпленню стратегічних позицій підприємства, забезпеченню довготривалої життєздатності при зміні зовнішніх умов функціонування.

Джерела та література

1. Соціально-економічне становище України за січень-вересень 2005 року // www.ukrstat.gov.ua
2. Дорожная карта успеха, или чего никак не могут понять президенты нашей страны // Зеркало недели. – №47(575). – 3–9 декабря. – 2005.